

מה שארז"ל מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות, לשון הרע א' דוחה מאה תשובות, ביזוי תורה א' דוחה מאה שמחות, נבלות פה א' דוחה מאה הבטחות וכיוצא בזה עכ"ל. וכ"כ בשלה"ק ד' רמ"ב (נדפס בשנת נח"ת) והוא במס' יומא בפרק דרך חיים תוכחת מוסר ד"ה מ"מ וכן העתיקו בס' משנת חכמים (למהר"ם חאגיז) על פרק דקנין תורה במעלה השלישית בעריכת שפתים ד' ט"ז ע"א בשם השלה"ק, וכ' בס' מעט צרי דלא מצא מקור לרז"ל.

ב - דכ' בתולדות פר' נשא ד' תס"ו וז"ל: דשמעתי מהמוכיח דק"ק פלאנאי בפ' קדושים תהיו כי קדוש אני דלכ' קשה וכו' ואמר שנפש ישראל מצד שהם נצר מטעו ית' מוכרח שיהיה בן עזה"ב אחר כל התיקונים והגלגולים והעונשים, כי לא ידח ממנו נדח כי הוא חלק אלקה ממעל שהוא קדוש וע"כ סופך מוכרח להיות קדוש ג"כ, וא"כ למה יאוחר דיותר טוב להקדים שלא יקבל עונשים הקשים ודפח"ח, וכ"כ בפ' ראה ד' תרמ"ו וכמו ששמעתי מן מוהרי"ל מוכיח קדושים תהיו בע"כ כי קדוש אני ד' וכו', וכ"כ שם ד' תרמ"א וכן שמעתי מהרב המוכיח מוהרי"ל גילנר, קדושים תהיו וכו' וכ' שם ג"כ מש"כ בפ' נשא. ועתה צריכין לברר אם המוכיח מפולנאי היה ג"כ מוכיח בגילנר.

ג - בפ' עקב ד' תרל"ה וז"ל וכמו ששמעתי בשם הרב המגיד מוהרי"ל הוי ערום ביראה ר"ל בלי לבוש ודפח"ח, ובפ' יתרו ד' קצ"ח כ' וז"ל ושמעתי בשם הרב המגיד ממעזבז פ"י הוי ערום ביראה, ור"ל שידבק א"ע אל פנימיות היראה בלא לבוש ודפח"ח, ובפ' ראה ד' תרל"ז כ' ג"כ וז"ל וכמו ששמעתי בשם הרב המגיד מוהרי"ל ממעזבז, הוי ערום ביראה בלי לבוש וקליפות היראה ודפח"ח, ולכ' מהר"י זה הוא ר' יוסף מגיד מישרים דק"ק מעזבז, מוזכר בשבחי בעש"ט וכמה פעמים מזכירו התולדות בשם המגיד ממעזבז, ודלא כמ"ש בס' בעש"ט עה"ת פר' עקב ד' ק"ה ד"ה ושם בפ' ראה דכוונתו על הבעש"ט. ואע"פ שבכל

מקום שמזכיר הבעש"ט מזכירו בשם מורי יש יוצא מן הכלל עכ"ל, לא מסתבר לומר כן, דיש כמה פעמים שמביא דברים בשם מגיד דמעזבז ולא מסתבר לו' דכוונתו על הבעש"ט.

ד - בפ' קדושים ד' שס"ו וז"ל ונ"ל כי שמעתי בשם הרב החסיד מוהרי"ל פיסטנר ביאור פ' החרשים שמעו והעורים הביטו לראות וכו', ובפ' כי תצא ד' תרפ"ג וז"ל כמו ששמעתי בשם מוהר"ג החרשים שמעו שהם הלומדים ועי"ז והעורים הביטו וכו', ובפ' האזינו ד' תשי"ט כ' וז"ל כמו ששמעתי בשם הרבני מו' גרשון קיטור החרשים שמעו והעורים לראות, וצריכין לברר אם יש ט"ס בפ' קדושים דהביאו בשם מהרי"ל פיסטנר.

ואסיים מכתבי שנזכה לביאת גואל צדק בב"א

ישכר דוב ראזענבערגער

הערת העורך:

לאות ב' - המוכיח מפולנאי ה' שמו ארי' לייב ולא יהודא לייב, ושם ספרו הוא ג"כ "קול אריה". - לא בטוח אם "גילנר" הוא שם של מקום עיר, או שהוא נקרא כך, מכל סיבה אחרת שהיא. הערה כללית לאות ב' - ד' - ידוע שבספרי תלמידי הבעש"ט הק' זי"ע ובפרט מדורות הראשונים, משתמשים הרבה עם המליצה "שני נביאים נתבאו בסגנון אחד", ואין להקשות בכגון אלו כיון שהיו כמה ענינים בסיסיים ויסודות בתורת החסידות, והדבר נשמע מפי כמה באותו סגנון ובאותו לשון, או שקבלו כך מרבותם זי"ע. ויש גם כי אחרי עיון עמוק והתבוננות בענין אפשר גם לחלק שהם שני ענינים נפרדים ולכן אין להקשות בכגון אלו.

* * *

ליל שישי עש"ק חוקת תשנ"ו

להרה"ת פאמ"ק צמ"ס הר"ר מענדיל ויזניצר שליט"א

ד - מה שמביא מספר נופת צופים לגבי המהרש"א שהגה"ק מחמלניק ראה מצבת קבורת אמו ושמה היה גיטל קצת תמוה, דידוע דמה שקראוהו איידלס הי' ע"ש חמותו שתמכתו שיוכל להגות בתורה, ולא ע"ש אמו [וענין זה בכלל מובא ג"כ באמרי פנחס].

ה - מש"כ להשיב על ר"י שו"ב שלא נסתלק בתוך שלושים להרה"ק ממעזבוז מכת שהסכים על ספר בשנת תקע"ז א"צ לזה דידוע ומקובל שנפטר בב' אייר או ד' אייר ואין זה בתוך ל' לח"י כסלו. וכן מביא בספר ימי מוהרנ"ת דף פ"ח ע"ב, אחר פסח נזדמן שהייתי בחמלניק ואז הי' היא"צ של הרב מחמלניק והי' שם ר"ד הנ"ל [נה"ה ר' דוד בן הרב מחמלניק] וחזרנו ונתוועדנו וכו'. מה שכתבתם שיש ממנו הסכמה משנת תקע"ז הוא סתירה מהמסמך שהבאתם בקובץ י"ב שנפטר שנת תקע"א ד' אייר.

אוצר החכמה

ו - מש"כ שיש לו בן אחד והוא חתן ר' צבי בן הבעש"ט ויש גירסא שהוא ר' משה זאב. האם יש לו גירסא אחרת, במשפחתנו המתחסת להגה"ק מחמלניק גם מבנו זה נהיר ומחזור כי כן הוא. וכן בכת"י ישן המובא בנח"צ קובץ ב'. וכן יש לנו קרוב ש"ב ר' זאב אורבך שהוא דור רביעי בא"ב מר' משה זאב הנ"ל - ודור שישי מהבעש"ט (שאגב סיפר לי שהיה להם בבית בילדותו שעון כיס גדול מהגה"ק מחמלניק, וזה היה מהג' שעונים שהיו בביתו בשעת הסתלקותו ועמדו אז מלכת, ואבד להם שעון זה) שכך מקובל אצלם.

מש"כ שבנו הרה"ק ר' ישראל נשא את בת הרה"ק ממעזבוז יתכן שהיה לו ג"כ בן בשם ר' ישראל, שכן בס' סיפורי מרן הרמ"ח סוף ערך התולדות מביא שלחמלניק הי' עשרה ילדים, ואחד נפטר על פניו ר"ל, אך מ"מ ברור שבנו חתן הרר"ב היה הרה"ק ר' יעקב פנחס, וכך מקובל ללא עוררין אצל כל אחד שיש לו ידיעה יותר מקרוב לשושלת זו.

אגב, להגה"ק ר' יעקב פנחס היו כמה בנים [משפחתנו מתיחסת מבנו הרה"ק ר' משה חיים אפרים חתן הרה"ק ר' יוסף משה

רוב הדברים דלהלן רשמתי זה מכבר, אחרי ראותי את קובץ י"א, וקראתי את מאמרו הנפלא אודות זקה"ק אבד"ק חמלניק, אשר כתב ושנה ושלש באז נדברו - ובבית יוסף להבה - ובקובץ י"א של נחלת צבי, והיה לי כמה הערות והארות ע"ז ומשום מה לא שלחתים עד הנה. ועתה הגיעני קובץ י"ב כולו מחמדים, ובו תגובות על מאמרכם, בפרט מהרב חי"ק ששפך אור בהיר על כמה פרטים חשובים וניתוספו אצלי כמה נקודות.

א - ראשית שנתאמת קבלתינו דור אתן דור שהגה"ק מחמלניק אכן היה חתן התולדות בעצמו. ובזיוו"ש נהי' חתן בתו. והרה"ק ר' דוד בן החמלניק מזיוו"ש הוא זקנם של בית רחמסטריווקא ושל משפחת הגרש"ז אויערבאך זצ"ל.

וזקיננו הר"ר משה זאב שהי' חר מבני החמלניק והיה חתן הרה"ק ר' צבי הירש בן הבעש"ט, היה כנראה מזיוו"ר. וזקיננו הר"ר יעקב פנחס חתן הרר"ב ואחיו הר"ר יוסקא חתן מוהר"ן מברסלב איני יודע בבירור אך מסברא שנקראו שמותם אחר זקנם התולדות, הרי שהי' אחר פטירתו. ולפי"ד הכותב הנ"ל שבעת נישואיו לנכדת התולדות עדיין חי הבעש"ט הק' והתולדות הרי שבוודאי המה מזיוו"ש.

אוצר החכמה

ב - במה שכתב ר' חי"ק שהיו לו עשרה ילדים, כ"כ בסיפורי מרן הרמ"ח, שנפטר לו בנו הראשון, ונתרעמה עליו זוגתו שידעה שיכל למנוע זאת, ואמר לה דו טארסט נישט גיבען מעשר? ונולדו לו אח"כ עוד תשעה ילדים.

מכאן ואילך כמה הערות ותגובות על מאמרכם בקובץ י"א על הרה"ק מחמלניק זי"ע.

ג - בענין המעשה אצל הר"ב ממעזבוז, שאמר המלבין פני חבריו וכו' שמעתי המעשה מהגה"ק מקלויזנבורג בחורש"י בגי' אחרת שרק נפל במחשבתו המלבין וכו' אך לא אמרו בפיו, וע"ז א"ל הרה"ק ממעזבוז וואס זאגט דער למדן וכו'.

שנעשה מחותנו אחר כתיבת ספרו, מ"מ א"צ לזה כלל שהרי הבת עין לא נפקד בזש"ק ר"ל כידוע ומפורסם. ושמה הכוונה על אביו של הבת עין הרב ר' דוד מ"מ דחמעלניק או בנו אחי הבת עין רבי יוסף צבי מ"מ דחמעלניק. אחרי ככלות הכל יכול אמנם להיות שהכוונה על הגה"ק מחמעלניק חתן התולדות שהרי כפי שצינתי לעיל אות ה' בשם סיפורי מרן הרמ"ח שהיו לו עשרה ילדים.

[וכן בנחלת צבי קובץ י' עמ' ר"ה מובא שהרה"ק ר' מרדכי מקאריץ כ' על הרה"ק רא"ד מחמעלניק כב' מחותני וכו' עיי"ש].

אלא שמהספר הק' אור המאיר גופא קצת משמע דלא דווקא אודותיו הכוונה, כי בדף צ"ה ע"ב מביא פי' בשם הרב הגדול דק"ק פולנאי ללא הוספת כינוי מחותני. והשתא ניחזי אם הכוונה על הרה"ק מחמעלניק שכיח גם בפולנאי אחר פטירת חותנו, למה לא נקט כאן מחותני, וגם אין מסתבר שפעם מכנהו ע"ש פולנאי ופעם ע"ש חמעלניק. ויותר מסתבר שכוונתו על בעל התולדות, וא"כ ג"כ היה צריך לכנותו מחותני, באם נשתדך עם חתנו.

יא - דרך אגב כיון שהנכם אוספים חומר על הרה"ק מחמעלניק והרה"ק מפולנא, אצטט מה שראיתי בקונטרס "אור הגנוז" שיוצא לאור בארה"ב ע"י ישיבת "אור התורה" - בורשטין, באות ב' מביא כתי"ק מהרה"ק ר' רפאל מבערשד הנהגות מרבו ר"פ מקאריץ זי"ע כ' סעיפים. ואצטט בזה סעיף כ'. היה מקפיד מאד שלא להניח תפילין על השולחן בלא כיסוי, ואמר ששמע מהרב מפולנא שצעק בקול גדול על אדם אחד שהניח התפילין על השולחן, ואמר איך האב פיינט א זעלעכזי חסידים... וכו' עיי"ש.

יב - בשו"ת "מור ואהלות" באוהל ברכות והודאות ס' נ"א כ' שהרה"ק רא"ד מחמעלניק עשה כן להלכה למעשה [שקידש את הלבנה אחר זמנה מתוך הגמ' (סנהדרין מב. מאי מברך וכו')].

בן האפטער], אך היה לו גם בן הרה"ק ר' ישראל, ובס' ימי מוהרנ"ת מובא שבתו של הרה"ק מוהר"ן מברסלב מ' שרה אשת מוהר"י אייזיק - בתם פיגא סאסא נשאה לבן ר' ישראל נכד הרר"ב באלול תקפ"ד במעזבוז, ושמה הכוונה על בן ר' ישראל הג"ל.

ז - מה שמביא מס' לקוטים יקרים שבעת התנונה עם הרה"ק ממעזבוז התבטא הרר"ב אם לעוברי רצונו כך וכו', בעמ' אחרון של ספר בוצינא דנהורא השלם הביא שדיבורים אלו אמר כלפי הרה"ק מצרנוביל כשנתקבל לרב ומגיד, ופירש באופן אחר, ויכול להיות דתרוויהו איתנייהו.

ח - מש"כ בן אחד חתן מוהר"ן מברסלב, ה"ה הרה"ק (יעקב) יוסף, שהי' מכונה בברסלב הר"ר יוסקא, וכמובא כ"פ בימי מוהרנ"ת, נסעתי עם חתנו ר' יוסקא ז"ל והיינו משובתי ש"ק אצל אביו הרב הגאון מחמעלניק (שם דף מח:).

ט - בענין המצבה של ר' דוד בטבריא כ' שאינו ידוע אם הוא אחד משני הבנים הנ"ל או בן אחר. ברור שזה בן נוסף, כמו שצינתי לעיל אות ו' מספר ימי מוהרנ"ת, שמובא שם שנסע לא"י ונעשה שד"ר ליסע לתור"ל עבור מעות א"י. וגם מוזכר שם (דף קלו.) מהנסיעה לא"י: "ועמדנו בטבריא בבית ר' דוד בהרב מחמעלניק ושבתנו שם הש"ק בשמחה". וכן הרה"ק ר' מנחם נחום מרחמיסטריווקא בן הרה"ק ר' יוחנן היה חתן הר"ר זאב בן הרה"ק ר' דוד הנ"ל. (ובעת שהלכתי לנחם את האדמו"ר הרב ר' איציקל מרחמיסטריווקא בארא פארק שליט"א על פטירת אחיו הרה"ג ר' זאב זצ"ל, אמר שנקרא ע"ש סבו הרה"ק ר' זאב אוורבך בהר"ד הנ"ל, ולא ע"ש האור המאיר שהם ג"כ נכדיו).

י - מש"כ דבספה"ק אור המאיר מביא מה שהקשה לו מחותנו הרב מחמעלניק, ומברר על מי כיוון, ומדחה שאין הכוונה על הרב בת עין כיון שלא מביאו בספרו בכינוי מחותני. מלבד שאין זו ראיה כ"כ מוכחת כי אפשר

ב - בעמוד ס"א וכן בס"ת נדפס שהגה"ח ר' נתן ז"ל מלימאנאב אירס בתו הרבנית מרת לאה עם הרה"צ ר' ישראל ב"ר משה רנד. נפל כאן טעות בשם, כי בתו לאה היתה אשתו של ר' אברהם שמואל מרגל ז"ל ובתו שרה אירס עם ר' ישראל ב"ר משה, והגה"ח הנ"ל הי' ג' פעמים בקשרי משפחה עם משפחת רנד, קודם היה גיסו של ר' משה הנ"ל שניהם היו חתנים אצל ר' מנחם ישכר פערלמן, ואח"כ נשתדכו ביניהם כנ"ל שבתו שרה נשאה את ר' ישראל ב"ר משה, ואח"כ נשתדכו הנכדים, ר' ישראל רנד בנו של ר' מנחם ישכר רנד בנו של ר' משה הנ"ל נשא את מרת יהודית בת ר' אברהם שמואל מרגל חתן ר' נתן ז"ל כנ"ל והם הורי משפחת רנד שכתבתי בחוברות הקודמות. ועל בתו לאה הנ"ל מסופר שם בברכת חיים (המקור שהבאת אתה) שר' נתן הזכיר אותה לפני הד"ח שתושע בפרי בטן, אמר הד"ח כשמצביע על חזהו אם אחד מבניך שרוי בצער אזי כואב לי כאן.

ג - עמודים צ"ב-צ"ג מובא בשם ר"ר זושא שהקב"ה מצרף מחשבה טובה של אדם שרצה לעשות מצוה או צדקה ולא יכול לאדם שעשה מצוה או צדקה בלי רצון וכוונה כי כללות ישראל הם שורש אחד ויש רוצה ואין לו ויש שיש לו ואינו רוצה עכ"ל. ושמעתי מת"ח אחד די"ל שזהו הגמרא בחולין ז: שר' פנחס בן יאיר אמר ישראל קדושים הם יש רוצה ואין לו ויש שיש לו ואינו רוצה, והקשו בתוס' שם אם יש לו ואינו רוצה למה נקרא קדוש ותירצו דמ"מ מזמן חבירו לאכל מפני הבושת. והיינו כדברי ר"ר זושא שאמר באופן כללי ישראל קדושים הם דיש רוצה ואין לו היינו המחשבה ויש שיש לו ואינו רוצה כתוס' דמ"מ עושה מעשה המצוה מפני הבושת והיינו בלי רצון וביחד נקראו ישראל קדושים, ודפת"ח.

ד - עמוד ק' מובא בשם הרה"צ ר' אליעזר מוויזניץ שהקב"ה צר קלסתר פניו של משה במתן תורה דומה לאברהם אע"ה להראות להם שהצדיקים הם במדרגה גדולה

יג - שו"ת מאיר נתיבים שאלה פ"ד - נשאלתי מכבוד הרב המאה"ג החסיד המפורסם ידיד נפשי ע"ה פ"ה מו' יוסף הכהן נ"י אב"ד דק"ק נעמרוכ.
אוצר החכמה

יד - בספה"ק ברית אברם מתלמיד המגיד מזלאטשוב מביא כמה וכמה פעמים מאת הרב דנעמרוכ ופעמים מפי כתבו מס' תולדות יעקב יוסף עיי"ש.

טו - בסיפורי מרן הרמ"ח ערך התולדות מביא דהר"ב שאל להתמלניקר באם יודע איזה עצה לגילוי אליהו. והשיבו וואס דארפט איהר אליהו, וא"ל סאיז דא ספיקות און ער וואלט זיי פותר גיווען, והשיב לו אז מילערנט גמרא מיט רא"ש ווערן נפשט אלע ספיקות. ומי יעמוד בסוד קדושים.

ואסיים בברכה שתזכו להרחיב גווילי הקדושה תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם בהפצת דא"ח הבעש"ט ותלמידיו זיעוכי"א

ב.י.א.

* * *

א"כ העורך הנכבד מוהר"ר מגדל ויזניצר שליט"א

שלום וי"ר.

כפי אשר כבר דברנו בענין הקובץ האחרון נחל"צ י"ב אשר בו רב האיכות ורב הכמות ובטבע הדברים יש להעיר פה ושם ע"כ ארשום כאן כמה הערות ואולי יהי' בזה תועלת לקוראים והיה זה שכרי.

א - בעמוד מ"ה מובא בשם הגאון בעל פתחא זוטא שמצא בשבת דזה שהגמרא מפלפל בסלקא דעתך אף דבמסקנא כבר אינו כן ופלא קצת שאם הביא כבר משבת מצינו כן שם מוקדם יותר בדף מב. בענין אי ספל כאמבטי עיי"ש ועיי"ש בתוד"ה מי סברת.